

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Lietuvos mokslo diplomatijos gairės

Dominykas Kaminskas ir Monika Whittingham

2026 m. kovo 6 d.

Priimanti institucija: LR užsienio reikalų ministerija

Projekto savininkas: Vytautas Jankauskas

Turinys

Santrumpos	2
Įvadas	3
1. Lietuvos mokslo diplomatijos iššūkiai	5
1.1 Strategijos trūkumas	5
1.2 Institucinių atsakomybių neapibrėžtumas ir koordinacijos spragos	6
1.3 Kompetencijų ir pajėgumų trūkumas	7
2. Lietuvos mokslo diplomatijos vizija ir strateginiai tikslai	8
2.1 Mokslas diplomatijoje	9
2.2 Diplomacija mokslui.....	9
2.3 Mokslas diplomatijai.....	10
2.4 Diplomacija moksle	10
3. Nauja Lietuvos mokslo diplomatijos sistema ir rekomendacijos	10
3.1 Institucijų funkcijos ir atsakomybės	11
3.2 Rekomendacijos	13
3.2.1 Mokslo diplomatijos veiklų koordinavimas.....	13
3.2.2 Kompetencijų ugdymas ir pajėgumų užtikrinimas	14
3.2.3 Mokslo diplomatijoje stiprinimas.....	15
3.2.4 Diplomacijos mokslui stiprinimas	18
3.2.5 Mokslo diplomatijai stiprinimas	21
3.2.6 Diplomacijos moksle stiprinimas	22

Santrumpos

EIMIN	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija
ES	Europos Sąjunga
EK	Europos Komisija
EMT	Europos mokslo taryba
IA	Inovacijų agentūra
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
JK	Jungtinė Karalystė
KAM	Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija
LINO	Lietuvos mokslo ir inovacijų ryšių biuras Briuselyje
LKDK	Lietuvos kolegijų direktorių konferencija
LMT	Lietuvos mokslo taryba
LRP	Lietuvos Respublikos Prezidentūra
LRS	Lietuvos Respublikos Seimas
LRV	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LRVK	Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija
LVMTIDK	Lietuvos valstybinių mokslinių tyrimų institutų direktorių konferencija
MD	Mokslo diplomatija
MIP	Mokslo ir inovacijų patarėjai
MSI	Mokslo ir studijų institucijos
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTEPI	Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos
MTI	Mokslinių tyrimų infrastruktūra
NCP	Nacionaliniai kontaktiniai atstovai (angl. National Contact Points)
STRATA	Vyriausybės strateginės analizės centras
ŠMSM	Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija
URM	Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija
VRM	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija

Įvadas

2026 m. Europos Komisijos siūlomose Europos Sąjungos mokslo diplomatijos [gairių įgyvendinimo rekomendacijose](#) mokslo diplomatija apibrėžiama kaip tiesioginis ar netiesioginis mokslo, mokslinių įrodymų ir mokslinio bendradarbiavimo naudojimas diplomatiniais tikslams remti, taip pat ir diplomatijos pasitelkimas mokslo pažangai skatinti.

Lietuvos kontekste mokslo diplomatija suprantama kaip strateginis valstybės įrankis, kai pasitelkiant mokslą, technologijas ir inovacijas užsienio ir saugumo politikoje siekiama stiprinti nacionalinį konkurencingumą ir atsparumą, šalies reputaciją bei gebėjimą spręsti globalius iššūkius.

2025 m. EK parengtose [Europos mokslo diplomatijos gairėse](#) išskiriamos keturios **mokslo diplomatijos dimensijos**:

- (1) **mokslo diplomatijoje** – mokslinių įžvalgų naudojimas užsienio politikos tikslams pagrįsti ir įgyvendinti;
- (2) **diplomatija mokslui** – tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo skatinimas diplomatinėmis priemonėmis;
- (3) **mokslo diplomatijai** – mokslinio bendradarbiavimo kaip minkštosios galios įrankio naudojimas; ir
- (4) **diplomatija moksle** – mokslo institucijų gebėjimas strategiškai veikti tarptautinėje erdvėje.

Šiose gairėse keliami tikslai visose keturiose dimensijose.

Siūlomose Europos Sąjungos mokslo diplomatijos gairių įgyvendinimo rekomendacijose EK pažymi didėjantį strateginio veikimo mokslo diplomatijos srityje poreikį. Jis siejamas tiek su išorės faktoriais kaip išaugusi technologinė ir geopolitinė konkurencija, tiek su vidinio konkurencingumo skatinimu. EK siekia mokslo diplomatijos srityje užtikrinti ES demokratiškas vertybes, strateginių interesų ir technologinio suverenumo apsaugą, išnaudoti ES MTEPI potencialą siekiant apsaugoti tarptautine teise grįstą pasaulio tvarką bei prisidėti prie globalių iššūkių sprendimo. Toks Europos Komisijos požiūris atliepia globalias tendencijas – nors proveržis lūžio technologijose, įskaitant dirbtinio intelekto, kvantinės kompiuterijos ir kitas sritis, skatina valstybes planuoti konkrečius strateginius žingsnius, siekiant užsitikrinti konkurencinį pranašumą, mokslas turi išlikti pagrindu dialogui. Didėjančią mokslo diplomatijos svarbą atliepia ir UNESCO 2025 m. organizuotas pirmasis pasaulinis ministrų lygmens dialogas mokslo diplomatijos tema.

Lietuvai mokslo diplomatijos **aktualumas** išaugo dėl trijų vienu metu vykstančių procesų: (i) didėjančios technologinės ir geopolitinės konkurencijos, kai mokslas ir technologijos tampa strateginės priešpriešos ir strateginio pranašumo šaltiniu; (ii) poreikio didinti Lietuvos mokslo

tarptautiškumą ir patrauklumą talentams; (iii) būtinybės stiprinti valstybės įvaizdį, konkurencingumą ir didinti įsitraukimą į lūžio technologijų¹ tiekimo grandines.

Europos Komisijai raginant valstybes nares strategiškai veikti šioje srityje bei artėjant 2027 m. Lietuvos pirmininkavimui Europos Sąjungos Tarybai, **Lietuvai būtina apsibrėžti savo mokslo diplomatijos tikslus, prioritetus ir institucines atsakomybes** – toks yra šių **gairių tikslas**.

Gairės skirtos valstybės institucijoms, mokslo ir studijų institucijoms, MTEPI politiką įgyvendinančioms institucijoms bei diplomatinių atstovybių tinklui. Jos parengtos bendradarbiaujant plačiam valstybės ir akademiinių institucijų ratui, atliktos apklausos, suinteresuotų šalių dirbtuvės, įtraukti verslo bei nevyriausybinių sektorių atstovai.

Gairės turėtų būti reguliariai peržiūrimos siekiant atnaujinti geografinius ir teminius prioritetus, įvertinti priemones ir pasiekimus, o prireikus – koreguoti įgyvendinimo architektūrą.

¹ Valstybės ateities vizijoje „Lietuva 2050“ lūžio technologijos apibrėžiamos kaip radikaliai žmonių gyvenimo būdą keičiančios technologijos, pavyzdžiui, dirbtinis intelektas ar kvantinė kompiuterija.

1. Lietuvos mokslo diplomatijos iššūkiai

Mokslo diplomatija – horizontali sritis, apimanti tiek mokslo, tiek užsienio politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimus, todėl užsienyje MD dažnai siejama su mokslo, tarptautinio bendradarbiavimo, technologijų ar inovacijų strategijomis. Verta pabrėžti, jog vis daugiau valstybių rengia išskirtinai mokslo diplomatijai skirtas nacionalines strategijas (pvz.: Švedija, Suomija, Vokietija). Tarptautinė praktika rodo didėjančią kryptingos veiklos mokslo diplomatijos srityje poreikį, tačiau Lietuvoje trūksta sistemingų pastangų įveikinti MD kaip užsienio politikos įrankį. .

Lietuvos mokslo diplomatijos ekosistemos² [apžvalga](#) rodo, jog Lietuvoje moksliniai tyrimai ir inovacijos yra finansuojami menkai, trūksta žmogiškųjų išteklių tiek mokslo ir studijų institucijoms (MSI), tiek diplomatinėje tarnyboje. Vis dėlto yra pastebimos teigiamos tendencijos, Lietuvos MSI geba konkuruoti tarptautinėje erdvėje³, atsiranda vis daugiau sėkmingų diplomatų ir mokslininkų bendradarbiavimo pavyzdžių, o [investicijos į MTEPI nuosekliai auga](#), nors vis dar atsilieka nuo ES vidurkio.

Išteklių trūkumas yra būdingas mažosioms valstybėms, tai yra struktūrinis faktorius, pabrėžiantis strateginio kryptingumo bei glaudesnio bendradarbiavimo poreikį mokslo diplomatijos veiklose. Kitaip tariant, **šalies dydis ir išteklių stygius reikalauja aiškesnių prioritetų ir išteklių konsolidavimo**. Šiuo metu yra susiduriama su žemiau aptariamais iššūkiais, kurie to pasiekti neleidžia.

1.1 Strategijos trūkumas

Trūksta bendro mokslo diplomatijos „vertės pasiūlymo“ ir vizijos, ko ir kokiomis priemonėmis Lietuva siekia mokslo diplomatijoje. Teminiai, kryptinių ir geografiniai prioritetai nėra aiškiai nutarti ir periodiškai atnaujinami. 67,2% apklaustų Lietuvos diplomatinėms atstovybėms⁴ kaip pagrindinį iššūkį, su kuriuo susiduria mokslo diplomatijos srityje, įvardina gairių ar strategijos nebuvimą.

Lietuvoje MD veiklos ir tikslai netiesiogiai minimi įvairių lygių nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose:

² Šiose gairėse Lietuvos mokslo diplomatijos ekosistema yra laikoma Lietuvos mokslo, inovacijų bei užsienio politikos veikėjų, instrumentų ir tarptautinių partnerystės visuma, įskaitant MSI, verslus, valstybės institucijas ir jų sąveiką.

³ Lietuva dabartiniame „Europos horizonto“ programos finansavimo laikotarpyje jau gavo 91 mln. Eur didesnę dotaciją nei per visą dalyvavimo „H2020“ programoje laikotarpį, nors iki programos pabaigos dar liko du metai. Pagal šį rodiklį Lietuvą lenkia tik Belgija (269 mln. Eur. prieaugis) ir Graikija (179 mln. Eur. prieaugis).

⁴ Lietuvos diplomatinėms atstovybėms apklausa buvo vykdyta 2025 m. birželio mėnesį URM. Atsakymus pateikė 58 Lietuvos diplomatinės atstovybės.

- **Ilgą laikotarpį** strateginę viziją numato [valstybės ateities vizija „Lietuva 2050“](#), kurioje Lietuva matoma kaip „tiek stipriausių pasaulio universitetų, tiek korporacijų ir transatlantinės inovacijų erdvės valstybių partnerė“. Akcentuojamas tinklinės diplomatijos poreikis mokslo partnerystėms plėtoti bei siekis įsitraukti į lūžio technologijų tyrimus. Ateities vizija, vis dėlto, yra plataus masto dokumentas, kuriame nėra nustatomi konkretūs prioritetai mokslo diplomacijai. Pagal Strateginio planavimo įstatymą valstybės strategijoms taip pat priskiriami ir tokie dokumentai kaip Nacionalinio saugumo strategija, tačiau juose požiūris į mokslo diplomaciją yra instrumentiškas ir sietinas su platesniais tikslais.
- **Strateginio lygmens planavimo dokumentuose, įskaitant Nacionalinį pažangos planą**, mokslo diplomacijai strateginiai tikslai nėra keliami. Šiuose dokumentuose numatoma stiprinti bendradarbiavimą ir plėsti horizontalius ryšius su šalimis sąjungininkėmis (ES ir NATO šalimis, JAV, Lenkija, Vokietija, Šiaurės ir Baltijos šalimis, Indijos ir Ramiojo vandenyno regiono šalimis), skatinti aukštojo mokslo bei technologijų ekosistemos tarptautiškumą. Vis dėlto tikslai arba yra siejami su platesniais tikslais (saugumo bendradarbiavimas, prieiga prie lūžio technologijų), arba pristatomi nedetalizuojant, kaip jų turėtų būti siekiama. Šį lygmenį papildo programavimo lygmens dokumentai, tarp kurių išsiskiria Mokslo plėtros programa. Joje numatomi MTEP tarptautiškumo tikslai, tačiau jie nėra susieti su diplomatinėmis priemonėmis.
- **Trumpuoju laikotarpiu**, veiklos planavimo lygmens dokumentuose yra numatomas tarptautinių partnerystės įgyvendinimas, dažnai pasitelkiant ir MD priemones. Šiame lygmenyje aktualūs atskirų valstybės institucijų strateginiai veiklos planai (pavyzdžiui, [LR Užsienio reikalų ministerijos strateginis veiklos planas](#)) arba įvairių partnerystės įgyvendinimo algoritmai. Nors šie planai dažnai mini mokslo diplomatijos priemones, jos lieka specifinės konkrečiai institucijai ar partnerystei.

Tarptautiniame lygmenyje EK gairės numato mokslo diplomatijos strategiją ir jos panaudojimą trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais. Šiuo metu rengiamos ES Tarybos mokslo diplomatijos rekomendacijos ES narėms. Be to, mokslo srityje prioritetai yra nustatomi ir europiniu lygiu per Europos mokslinių tyrimų erdvės veiksmų planus ir kitus aktualius dokumentus, moksliniai tyrimai yra viena iš pasidalomųjų kompetencijų tarp ES ir valstybių narių.

Atskirai vertėtų paminėti svarbiausius teminius prioritetus nustatantį dokumentą – **sumanosios specializacijos koncepciją**. ES lygiu specializacija apima nacionalines ar regionines mokslinių tyrimų ir inovacijų strategijas, kurios nurodo sritis, kuriose siekiama įgyti konkurencinį pranašumą. Lietuvoje ne tik išskiriamos teminės kryptys, tačiau kartu numatoma skatinti „aktyvų MTEPI prioritetų ekosistemos dalyvių tarptautinį bendradarbiavimą“.

Aukščiau įvardinti dokumentai nustato mokslo strateginę kryptį, tačiau nekelia tikslų mokslo diplomacijai, todėl planuodami veiklas MD srityje veikėjai į juos ne visada atsižvelgia.

1.2 Institucinių atsakomybių neapibrėžtumas ir koordinacijos spragos

Šiuo metu MD srityje veikėjų iniciatyvos vyksta fragmentuotai:

- Diplomatinės srityje URM komunikuoja apie mokslo pasiekimus, LRP organizuoja misijas, LMT prisideda prie tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo per finansavimo instrumentus (pvz. dvišales ir daugiašales tyrimų programas, priemones studentams ir jaunesiems tyrėjams), LINO biuro veiklą ir Europos Horizonto programos NCP tinklo koordinavimą (kartu su ŠMSM). Diplomatinės srityje taip pat veikia ŠMSM (per atašė pareigybes Briuselyje ir Paryžiuje), LRS per parlamentinės diplomatinės iniciatyvas, tam tikrais atvejais ir LRV.
- Mokslo politikos formavime pagrindinį vaidmenį užima ŠMSM, LMT įgyvendina MTEPI finansavimo priemones. Formuojant mokslo politiką ne visuomet yra įmanoma atsižvelgti į Lietuvos poreikius užsienio politikoje, nes toks procesas nėra aiškiai suformuluotas. Inovacijų srityje veikia EIMIN ir IA, kurios įgyvendina tarptautinį MTEPI bendradarbiavimą skatinančias priemones.
- MTEPI veiklą vykdo MSI su inovacijoms imliais verslais. Jie MD veiklą vykdo per įvairios formos bendradarbiavimą su tarptautiniais partneriais bei generuoja turinį, kurį diplomatai gali išplatinti tarptautinėje erdvėje.

Vis dėlto šiuo metu nėra vieningos sistemos, kuri leistų MD ekosistemos dalyviams koordinuoti veiklas tarpusavyje. Nėra vieningos platformos, kurioje būtų galima reguliariai dalintis aktualia informacija ir gerosiomis patirtimis.

Ekosistemos analizė rodo, kad dabartinė institucinė sąranga neužtikrina aiškaus atsakomybių paskirstymo. MD ekosistemoje veikia skirtingų sektorių institucijos, kurios veikia autonomiškai ir kelia skirtingus tikslus. Neegzistuojant tarpinstituciniam strateginiam susitarimui dėl vieningos MD veiklų krypties, ekosistemos veikėjai ne visuomet gali aiškiai suformuluoti užduotis ir komunikacines žinutes vieni kitiems bei panaudoti egzistuojančius išteklius tikslingai.

Visa tai lemia, jog informacija apie svarbius įvykius ne visuomet pasiekia tinkamus gavėjus, o dažnais atvejais veikėjai nežino, į ką kreiptis ir kaip formuoti užklausas kitiems ekosistemos nariams. Bendrų komunikacijos platformų stygius yra juntamas, nes MD ekosistemoje dalyvauja skirtingų sektorių organizacijos, turinčios skirtingus tikslus ir funkcijas. Siekiant konsoliduoti pastangas mokslo diplomatinės srityje privalu stiprinti komunikacines praktikas ir institucijų tarpusavio koordinaciją.

1.3 Kompetencijų ir pajėgumų trūkumas

Diplomatams trūksta sisteminių žinių apie Lietuvos mokslo stiprybes, dalyvavimą MTI ir tarptautinėse programose. Diplomatinė atstovybių apklausoje diplomatai pažymėjo, jog trūksta mokymų ir praktinių įrankių, kurie padėtų atstovybėms nusibrėžti aiškesnes veikimo kryptis, taip pat būtų naudinga pagalba iš MSI, pavyzdžiui, parengta ir dalijimuisi paruošta informacinė medžiaga. Tik 14% apklaustų diplomatinė atstovybių pažymėjo, jog atstovybėje yra pakankamai žinių apie mokslo diplomatinę, 72% nurodė, jog žinios nėra sistemingos. Nors egzistuoja pavienės iniciatyvos, padedančios diplomatams įsigilinti į konkrečių mokslinių tyrimų sričių poreikius, trūksta nuolatinio kompetencijų ir žinių atnaujinimo, leidžiančio komunikuoti apie aktualius

pasiekimus ir prioritetus. Dauguma Lietuvos diplomatinų atstovybių užsienyje jau dabar vykdo mokslo diplomatijos veiklas, tačiau pastebi didžiulį neišnaudotą potencialą.

Mokslo bendruomenei taip pat trūksta „diplomatinių“ įgūdžių: strateginės komunikacijos, derybų įgūdžių, gebėjimo įvertinti geopolitines įtampas ir rizikas mokslinių tyrimų saugumo srityje. Tai atspindi ir MSI apklausos⁵ rezultatai – į klausimą apie tai, kokia pagalba būtų svarbiausia, net 79,1% respondentų atsakė, jog reikėtų organizuoti mokymus mokslo diplomatijos srityje. MSI atstovai teigė, jog būtų naudinga savalaikė informacija apie tarptautines tendencijas ir įvykius, prioritetus mokslo diplomatijos srityje. MSI atkreipė dėmesį ir į poreikį plėsti konsultacinius pajėgumus valstybės institucijose. Tai apima tiek praktinių ir iš anksto paruoštų įrankių plėtrą, tiek momentines konsultacijas – dauguma respondentų (atitinkamai 52 ir 56 proc.) nežinojo, su kuo galėtų pasitarti MD klausimais ŠMSM ir URM.

Apibendrinant, šiuo metu Lietuvoje yra mokslo diplomatijos ekosistema, tačiau ji veikia fragmentuotai. Siekiant kryptingai ir strategiškai išnaudoti MD ekosistemos potencialą Lietuvoje, svarbu išsigrnynti strateginę kryptį, apibrėžti institucines atsakomybes ir stiprinti MD kompetencijas bei pajėgumus.

2. Lietuvos mokslo diplomatijos vizija ir strateginiai tikslai

Lietuvos mokslo diplomatijos vizija – mokslo diplomatija yra strateginis valstybės įrankis, kuris kryptingai didina Lietuvos konkurencingumą ir saugumą, stiprina šalies įvaizdį ir užtikrina aktyvų Lietuvos dalyvavimą formuojant ir įgyvendinant tarptautinę mokslo ir technologijų darbotvarkę. Lietuva pozicionuoja save kaip lyderę mokslo diplomatijos srityje, aktyviai kurdama patikimas partnerystes ir sprendimus, reikšmingus ES ir platesniam tarptautiniam kontekstui.

Sėkmingo vizijos įgyvendinimo atveju būtų galima teigti, jog:

- Lietuvos mokslo diplomatijos ekosistema veikia kaip efektyvi ir koordinuota sistema su aiškiai apibrėžtais veikėjais ir jų atsakomybėmis, užtikrinant nuolatinę iniciatyvų peržiūrą bei informacijos dalijimąsi.
- Mokslo diplomatijos pastangos prisideda prie strateginių partnerysčių plėtojimo ir mokslo tarptautiškumo augimo. Prioritetinėse šalyse efektyviai veikia mokslo atašė pareigūnai, mokslo diplomatija tampa nuolatinė Lietuvos užsienio politikos dalimi.
- Lietuvos MSI ir verslai yra patikimi partneriai tarptautiniu mastu ir pasirenkami bendradarbiavimui dėl aukštos kompetencijos, profesionalumo bei veiklos kokybės. Savo

⁵ Mokslo ir studijų institucijų apklausą 2025 m. spalio-lapkričio mėnesiais vykdė „Kurk Lietuvai“ programos dalyviai, atsakymus pateikė 24 MSI. [Nuoroda į projekto dokumentą.](#)

veikloje jie atsižvelgia į Lietuvos strateginius interesus ir didina saugumą per horizontalių ryšių su šalimis-partnerėmis stiprinimą.

Siekiant įgyvendinti šią viziją, keliami šie strateginiai tikslai bei prioritetinės jų kryptys visose keturiose EK išskirtose mokslo diplomatijos dimensijose.

2.1 Mokslas diplomatijoje

Strateginis tikslas: Lietuvos užsienio ir saugumo politiką bei atstovavimą tarptautiniuose formatuose grįsti sistemingais moksliniais įrodymais ir įžvalgomis bei inovatyviais sprendimais.

Prioritetinės kryptys:

- 2.1.1 Palaikyti nuolatinį mokslo–politikos dialogą EIMIN, IA, LRP, LRS, LRVK, ŠMSM, LMT ir URM siekiant įrodymais grįstų sprendimų užsienio politikoje bei ekspertinių konsultacijų krizių ar kompleksinių klausimų atvejais.
- 2.1.2 Sistemingai naudotis strateginėmis ateities įžvalgomis (angl. strategic foresight) vertinant kritinių technologijų, tiekimo grandinių, klimato, sveikatos ir kitų rizikų poveikį užsienio politikai.
- 2.1.3 Sukurti palankesnes sąlygas bendradarbiavimui su MSI ir analitinės minties centrais per valstybės užsakomuosius darbus.

2.2 Diplomacija mokslui

Strateginis tikslas: diplomatinėmis priemonėmis didinti Lietuvos MTEPI tarptautiškumą – pritraukti partnerius, finansavimą, talentus ir prieigą prie infrastruktūrų, kartu didinant Lietuvos indėlį tarptautiniuose MTEPI projektuose.

Prioritetinės kryptys:

- 2.2.1 Stiprinti dalyvavimą ES bendrojoje mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje „Europos horizontas“, ypač koordinatoriaus rolėse, ir kitose tarptautinėse MTEPI programose.
- 2.2.2 Padėti užmegzti ir plėtoti dvišales ir daugiašales MTEPI bendradarbiavimo partnerystes su prioritetinėmis šalimis ir regionais⁶.
- 2.2.3 Didinti prieigą prie tarptautinių MTI ir konsorciūmų, remiantis [Lietuvos MTI kelrodžiu](#) – siekti glaudesnio tarpinstitucinio ir tarpdisciplininio bendradarbiavimo, diplomatinės paramos įsitraukimui į tarptautinius MTI konsorciūmus ir narystės palaikymui.
- 2.2.4 Stiprinti ryšius su diasporos tyrėjais, skatinti bendrus MTEPI projektus ir iniciatyvas.

⁶ Šalių sąrašą nustato siūloma Mokslo diplomatijos koordinacinė darbo grupė, remiantis Vyriausybės programa, URM patvirtintais strateginiais prioritetais, LMT mokslo tarptautiškumo gairėse patvirtintais prioritetais ir kt.

- 2.2.5 Padėti prisijungti prie tarptautinių mokslo ir inovacijų iniciatyvų su prioritetiniais partneriais ir tarptautinėmis organizacijomis. Turėtume apsibrėžti – kuriose srityse Lietuvos mokslo diplomatijos ekosistemos dalyviai gali veikti savarankiškai, kuriose naudinga bendradarbiauti, o kuriose tikslinga turėti prieigą prie tarptautinių resursų (finansavimo, infrastruktūros, tikslinių ekspertų ir pan.)⁷.

2.3 Mokslo diplomatijai

Strateginis tikslas: naudoti mokslinį bendradarbiavimą kaip priemonę kurti pasitikėjimu grįstus ryšius su kitomis valstybėmis, ypač strateginiais partneriais, ieškoti sprendimų globaliems iššūkiams bei formuoti Lietuvos kaip sumanios ir patikimos partnerės įvaizdį.

Prioritetinės kryptys:

- 2.3.1 Stiprinti ryšius su Lietuvos strateginiais partneriais naudojant mokslą kaip viešosios diplomatijos įrankį.
- 2.3.2 Pristatyti Lietuvos mokslo pažangą ir galimybes užsienyje fokusuojantis į stipriausias Lietuvos mokslo sritis ir strateginius prioritetus.

2.4 Diplomacija moksle

Strateginis tikslas: skatinti Lietuvos MSI veikti tarptautinėje erdvėje strategiškai ir konkurencingai, taikant diplomatinis įrankius (tinklaveiką, derybas, atstovavimą), kartu užtikrinant mokslinių tyrimų saugumą, mokslo atvirumą ir institucijų atsparumą.

Prioritetinės kryptys:

- 2.4.1 Ugdyti MSI diplomatinis įgūdžius, mokslinių tyrimų komunikacijos kompetencijas ir mokslinių tyrimų saugumo gebėjimus pagal MTEPI saugumo gaires.
- 2.4.2 Stiprinti Lietuvos mokslo ekosistemos saugumą ir visavertį atsparumą išorės rizikoms, skatinant strategiškai apgalvotą ir patikimą tarptautinį bendradarbiavimą.

3. Nauja Lietuvos mokslo diplomatijos sistema ir rekomendacijos

Kaip minėta pirmajame skyriuje, šiuo metu susiduriame su **trimis pagrindiniais iššūkiams**, kurie trukdo pasiekti ilgalaikę Lietuvos mokslo diplomatijos viziją:

1. Strategijos trūkumu mokslo diplomatijoje;
2. Institucinių atsakomybių neapibrėžtumu ir koordinacijos spragomis;
3. Kompetencijų ir pajėgumų trūkumu.

⁷ Siūloma remtis [JK modeliu](#) (angl. Own-Collaborate-Access; sukurti-bendradarbiauti-gauti prieigą).

Siekiant įveikti šiuos iššūkius, žemiau apibrėžiame institucijų funkcijas ir atsakomybes, tarpinstitucinio koordinavimo modelį bei rekomenduojamas priemones siekiant sukurti MD sistemą Lietuvoje ir įgyvendinti strateginius tikslus.

3.1 Institucijų funkcijos ir atsakomybės

Pirmajame skyriuje buvo aptartas institucinių atsakomybių neapibrėžtumas ir su tuo siejami komunikacijos ir koordinavimo iššūkiai. Žemiau nurodomos institucijų funkcijos ir atsakomybės⁸, kurios leistų užtikrinti sklandų bendradarbiavimą siekiant strateginių MD tikslų:

- **Ekonomikos ir inovacijų ministerija:** užtikrina sąsają tarp tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo ir valstybės ekonomikos bei inovacijų politikos tikslų (pvz., misijomis grįstos mokslo ir inovacijų programos). Integruoja mokslo diplomatijos prioritetus į inovacijų, pramonės ir technologijų plėtros kryptis, siekiant, kad tarptautinės MTEPI partnerystės prisidėtų prie konkurencingumo augimo, technologijų perdavimo ir investicijų pritraukimo. Formuojant prioritėtines technologijų ir inovacijų kryptis, kuriose tarptautinis mokslinis bendradarbiavimas laikomas strategine priemone, bendradarbiauja su ŠMSM ir URM bei atsižvelgia į mokslo diplomatijos siekius ir tikslus. Kartu su Inovacijų agentūra ir LMT užtikrina verslo dalyvavimą „Europos horizontas“ programoje, narysčių ir tarptautinių partnerių paieškos, renginių finansavimą ir organizavimą bei dalyvavimą „Europos horizonto“ komitetuose ir institucinių partnerysčių valstybių atstovų grupėse ministerijai priskiriamose srityse.
- **Inovacijų agentūra:** įgyvendina nacionalines MTEPI finansavimo ir tarptautiškumo skatinimo priemones, fokusuojantis į eksperimentinę plėtrą ir inovacijų veiklas. Per finansavimo ir nefinansavimo paslaugų krepšelį, taip pat tiesiogiai įsitraukdama į tarptautines programas, tokias kaip „Europos Horizontas“, skatina dvišalį ir daugiašalį tarptautinį MTEPI bendradarbiavimą. Bendradarbiaudama su EIMIN, ŠMSM, URM ir kitomis suinteresuotomis institucijomis prisideda prie priemonėmis grįsto gairių įgyvendinimo ir stebėsenos.
- **Krašto apsaugos ministerija:** plėtoja tarptautinį bendradarbiavimą gynybos ir saugumo mokslinėse srityse, stiprina partnerystes su sąjungininkais ir prisideda prie iniciatyvų, skirtų krašto apsaugos pajėgumams stiprinti.
- **Lietuvos mokslų akademija:** atlieka ekspertinio patarėjo funkciją. Teikia nepriklausomas mokslines ekspertizes ir nuomones valstybės institucijoms. Viešina Lietuvos mokslo pasiekimus per organizuojamus renginius bei parodas. Palaikant ryšius su užsienio akademijomis ir tarptautinėmis mokslo organizacijomis, prisidedama prie Lietuvos mokslo matomumo ir patikimo partnerio įvaizdžio formavimo tarptautinėje erdvėje.

⁸ Institucijos išvardinamos abėcėlės tvarka.

- **Lietuvos Respublikos Prezidentūra:** inicijuoja ir globoja aukšto lygio partnerystes su strateginiais užsienio partneriais, į vizitų ir misijų darbotvarkes įtraukia MD klausimus, stiprina mokslo ir inovacijų matomumą Lietuvos užsienio politikoje. Prezidentūra taip pat remia mokslo diplomatijos darbotvarkės tęstinumą, telkia valstybės institucijas ir MSI mokslo diplomatijos strateginių tikslų įgyvendinimui.
- **Lietuvos Respublikos Seimas:** prisideda prie mokslo diplomatijos veiklų per parlamentinės diplomatijos iniciatyvas. Tarpparlamentiniuose formatuose (įskaitant ES, NATO, EBPO ir kitus forumus) siekia skatinti bendradarbiavimą mokslo, technologijų ir inovacijų srityse. Remia tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų ir programų plėtrą, palaiko parlamentinio lygmens dialogą su partneriais.
- **Lietuvos mokslo taryba:** įgyvendina nacionalines MTEPI finansavimo ir tarptautiškumo skatinimo priemones, per instrumentus ir partnerystes skatina tarptautinį mokslinį bendradarbiavimą (dvišalį ir daugiašalį), prisideda prie Lietuvos dalyvavimo tarptautinėse MTEPI programose ir iniciatyvose bei prieigos prie tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų, teikia analitines įžvalgas ir duomenimis grįstas rekomendacijas apie tarptautinio MTEPI bendradarbiavimo kryptis, partnerystes ir jų poveikį Lietuvos prioritetams, bendradarbiaudama su ŠMSM, URM ir kitomis suinteresuotomis institucijomis prisideda prie priemonėmis grįsto gairių įgyvendinimo ir stebėsenos (pvz., per rodiklius, kvietimų rezultatus, partnerysčių portfelį).
- **Lietuvos Respublikos Vyriausybė:** užtikrina mokslo diplomatijos veiklų suderinamumą Vyriausybės lygmeniu, padeda integruoti mokslo diplomatijos tikslus į Vyriausybės planavimo dokumentus bei sprendimų priėmimo procesus. Atlieka administracinį ir koordinacinį vaidmenį, sudaro sąlygas nuosekliam mokslo diplomatijos tikslų ir siekių įgyvendinimui. Kartu su LRS sprendžia Lietuvos narysčių tarptautinėse MTI klausimus.
- **Mokslo ir studijų institucijos:** pagrindiniai mokslo diplomatijos turinio kūrėjai ir įgyvendintojai praktiniame lygmenyje – inicijuoja ir palaiko tarptautinius mokslinius ryšius, dalyvauja bendruose tyrimų projektuose, tarptautinėse programose ir konsorciujuose, taip prisidedant prie Lietuvos įsitraukimo į globalias mokslo ir inovacijų ekosistemas. Atlieka ekspertinę funkciją, teikdamos kitoms institucijoms žinomis grįstas įžvalgas apie tarptautines mokslo tendencijas, technologinius pokyčius ir globalius iššūkius bei galimus jų sprendimo būdus. Šios įžvalgos naudojamos formuojant mokslo diplomatijos prioritetus ir vertinant tarptautinių partnerysčių poveikį nacionaliniams tikslams. Glaudžiai bendradarbiauja su ŠMSM, LMT, URM ir kitomis mokslo diplomatijos ekosistemos institucijomis tarptautinių iniciatyvų turinio formavimo procesuose. Dalyvauja ekspertiniuose tinkluose ir atstovauja Lietuvą tarptautinėse akademinėse struktūrose. Tarptautinio bendradarbiavimo veiklų rėmuose siekia derinti veiksmus su nacionaliniais mokslo diplomatijos prioritetais.
- **MSI atstovus vienijančios skėtinės organizacijos (LKDK, LVMTIDK, LURK):** Koordinuoja MSI tarpusavio ryšius, pataria valstybės institucijoms MD vykdymo

klausimais. Dalyvauja strateginėse diskusijose dėl MTEPI tarptautiškumo, akademinio mobilumo, dalyvavimo tarptautinėse MTEPI programose ir partnerystėse, taip prisidedant prie mokslo diplomatijos prioritetų formavimo iš mokslinės sistemos perspektyvos. Sudaro sąlygas nuosekliai ir suderintai dalyvauti tarptautiniuose procesuose, mažinant fragmentaciją ir dubliavimąsi tarp individualių institucijų.

- **Švietimo, mokslo ir sporto ministerija:** atlieka mokslo diplomatijos turinio ir prioritetų formavimo funkciją, bendradarbiaudama su Užsienio reikalų ministerija ir kitomis suinteresuotomis pusėmis, nustato nacionalines MTEPI tarptautiškumo, tarptautinio bendradarbiavimo ir partnerysčių kryptis bei prioritetus, integruoja MD tikslus į MTEPI ir aukštojo mokslo politiką, per turimus ar naujai kuriamus instrumentus skatina tarptautinį MTEPI bendradarbiavimą, tyrėjų mobilumą, dalyvavimą tarptautinėse MTEPI programose, MTI ir kitose iniciatyvose.
- **Užsienio reikalų ministerija:** atlieka strateginio koordinavimo, strateginių partnerių prioretizavimo ir Lietuvos atstovavimo užsienyje vaidmenį mokslo diplomatijoje. URM užtikrina mokslo ir technologijų integravimą į užsienio politiką, koordinuoja mokslo diplomatijos veikimą per diplomatinį tinklą, prisideda prie tarptautinių darbotvarkių formavimo ir padeda palaikyti subalansuotą atvirumo bei saugumo principų taikymą tarptautiniame mokslo bendradarbiavime.
- **Verslo asociacijos:** pataria valstybės institucijoms aktualiais MD veiklų įgyvendinimo klausimais, atlieka interesų atstovavimo ir praktinio ryšio tarp mokslo, inovacijų ir tarptautinių rinkų stiprinimo funkciją. Identifikuoja sektorių poreikius tarptautiniam moksliniam bendradarbiavimui, technologijų vystymui ir inovacijų diegimui. Šiuos poreikius sistemingai perduoda valstybės institucijoms ir mokslo politikos formuotojams. Verslo asociacijos prisideda prie tarptautinių partnerysčių kūrimo, skatinamos Lietuvos įmonių dalyvavimą bendruose MTEPI projektuose, tarptautiniuose tinkluose ir platformose.

3.2 Rekomendacijos

Žemiau pateikiamos rekomendacijos identifikuotiems iššūkiams spręsti bei strateginiams tikslams pasiekti. Atskirai išskiriamos rekomendacijos veiklų koordinavimui ir kompetencijų ugdymui, kurių įgyvendinimas yra būtinas siekiant užtikrinti ekosistemos veikėjų susitelkimą į MD tikslų įgyvendinimą. Toliau rekomendacijos struktūruojamos pagal keturias MD dimensijas, tačiau svarbu pabrėžti, kad jos tarpusavyje glaudžiai susijusios. Todėl rekomendacijos, nors ir priskirtos konkrečiai dimensijai, gali turėti poveikį ir kitoms.

3.2.1 Mokslo diplomatijos veiklų koordinavimas

1. **Stiprinti tarpinstitucinį koordinavimą MD srityje įsteigiant nuolatinį koordinacinį mechanizmą, kuriame reguliariai dalyvautų pagrindinių institucijų atstovai, dirbantys su mokslo diplomatijos ir MTEPI tarptautiškumo klausimais.**

Atsakinga institucija: URM ir ŠMSM

Tarpinstitucinis koordinavimas mokslo diplomatijos srityje turėtų būti stiprinamas įsteigiant nuolatinį koordinacinį mechanizmą, kuriame reguliariai dalyvautų pagrindinių institucijų atstovai, dirbantys su mokslo diplomatijos ir MTEPI tarptautiškumo klausimais⁹. Šis mechanizmas sudarytų sąlygas prižiūrėti mokslo diplomatijos gairėse numatytų priemonių įgyvendinimą (stebėseną) bei peržiūrėti pačias gaires, keistis aktualia informacija, derinti bendras iniciatyvas ir koordinuoti veiksmus, užtikrinant nuoseklų ir suderintą mokslo diplomatijos ekosistemos veikimą. Koordinacinei darbo grupei rekomenduojama pavesti kasmet parengti apžvalgą pagal šias strategines gaires ir pristatyti Vyriausybei.

2. Formuoti neformalią tarpinstitucinę mokslo diplomatijos praktikų bendruomenę (angl. *community of practice*).

Atsakinga institucija: URM, ŠMSM, LMT

Dalyvaujančios institucijos: EIMIN, IA, MSI

Siekiant stiprinti mokslo diplomatijos ekosistemos veikimą techniniame ir ekspertiniame lygmenyje, rekomenduojama kryptingai burti neformalią tarpinstitucinę mokslo diplomatijos praktikų bendruomenę, vienijančią institucijų atstovus, kasdien dirbančius su mokslo diplomatijos ir mokslo tarptautiškumo klausimais. Tokia bendruomenė sudarytų sąlygas jos nariams geriau pažinti vieniems kitus, reguliariai keistis aktualia informacija, patirtimis ir gerosiomis praktikomis, aptarti praktinius iššūkius ir sprendimus.

Šios bendruomenės veikimas galėtų būti grindžiamas lanksčiais ir neformaliais formatais, tokiais kaip reguliarūs teminiai susitikimai, neformalios diskusijos, bendros skaitmeninės informacijos dalijimosi erdvės ar kiti, esamomis priemonėmis pagrįsti, sprendimai. Toks požiūris leistų stiprinti tarpinstitucinius ryšius, mažinti veiklų fragmentaciją ir sudaryti prielaidas nuoseklesniam mokslo diplomatijos tikslų įgyvendinimui, nekuriant papildomų formalių struktūrų.

3.2.2 Kompetencijų ugdymas ir pajėgumų užtikrinimas

3. Organizuoti mokymus diplomatams MTEPI klausimais (inovacijų, Lietuvos mokslinės pažangos ir pan.) bei mokymus MSI diplomatiniais klausimais (mokslinių tyrimų saugumo, derybų, strateginio veikimo ir pan.).

Atsakinga institucija: URM ir ŠMSM

Dalyvaujančios institucijos: LMT, IA, MSI

Diplomatai įvardino poreikį gilinti žinias apie Lietuvos mokslą bei mokslinių tyrimų „pardavimo“ kompetencijas. Pažymėta, kad diplomatams būtų paranku žinoti, kokie ryšiai egzistuoja tarp jų

⁹ Tokia mokslo diplomatijai skirta platforma galėtų būti sukurta pagal Ekonominės Diplomatinės Tarybos darbo grupės modelį. Darbo grupei galėtų bendrai vadovauti URM ir ŠMSM viceministrai.

akreditacijos šalies ir Lietuvos mokslininkų. Tai leistų sutelkti diplomatinės pastangas srityse, kurios yra aktualiausios.

Tokių mokymų pagrindu, ambasadose galima įdiegti metines užduotis, susijusias su Lietuvos MTEPI pasiekimų ir tyrimų galimybių viešiniu užsienyje. Diplomatus turimos naujausios žinios turėtų būti aiškiai komunikuojamos ir naudojamos MD tikslams siekti.

MSI diplomatinės žinios bei įgūdžiai bendradarbiaujant taip pat yra naudingi, ypač mokslinių tyrimų saugumo ir akademinės laisvės tematika. Ekspertai pastebėjo, kad mokslininkams ir MSI reikėtų pagilinti kompetencijas mokslinių tyrimų saugumo, partnerių atrankos, strateginio tarptautinių ryšių planavimo srityse. Tokiomis kompetencijomis turėtų pasidalinti mokslo diplomatai.

4. Sudaryti mokslo diplomatijai aktualių finansavimo priemonių žemėlapij.

Atsakinga institucija: ŠMSM ir LMT

Dalyvaujančios institucijos: URM, EIMIN, IA

EK gairės pabrėžia, kad mokslo diplomatijos vystymas ir įgyvendinimas yra individualių šalių prerogatyva. Nors ES institucijos aiškiai rekomenduoja skirti daugiau dėmesio MD sričiai, biudžeto ar atskirų finansavimo galimybių ES narėms šiuo metu nenumato. Siekiant įgyvendinti gairėse numatytas strategines kryptis, siūloma įvertinti esamų programų ir finansavimo šaltinių išnaudojimo mokslo diplomatijai galimybes ir sudaryti potencialių finansavimo šaltinių žemėlapij. Tokia informacija padėtų ekosistemos veikėjams aiškiau įsivertinti galimybes plėsti veiklą MD srityje. Ilguoju laikotarpiu siūloma svarstyti apie specialių mokslo diplomatijos veiklų finansavimo instrumentų sukūrimą. Šis finansavimo priemonių žemėlapis būtų prasmingas žingsnis siekiant inventorizuoti esamas valstybės institucijų vykdomas programas ir įsivertinti naujų finansavimo priemonių poreikį. Tai leistų MD ekosistemos dalyviams matyti vieningą ir aiškią struktūrą, o siūlomai koordinacinei darbo grupei greitai įsivertinti turimų finansinių išteklių apimtį.

3.2.3 Mokslo diplomatijoje stiprinimas

Pirmosios MD dimensijos (mokslas diplomatijoje) strateginis tikslas – Lietuvos užsienio ir saugumo politiką bei atstovavimą tarptautiniuose formatuose grįsti sistemingais moksliniais įrodymais ir įžvalgomis bei inovatyviais sprendimais. Žemiau pateikiamos rekomendacijos šiam tikslui pasiekti.

5. Įtraukti mokslininkus ir ekspertus į strateginių užsienio politikos klausimų svarstymą ankstyvoje stadijoje.

Atsakinga institucija: URM ir ŠMSM

Dalyvaujančios institucijos: EIMIN, IA, LMT, MSI

Siekiant vykdyti įrodymais grįstą politiką, tikslinga reguliariai įtraukti ekspertus ankstyvoje sprendimų priėmimo stadijoje užsienio politikos klausimais. Diskutuojant apie strateginius

sprendimus užsienio politikoje, mokslininkai ne visuomet įtraukiami pakankamai anksti, ekspertinėmis įžvalgomis kviečiama dalintis jau galutinėse tokių klausimų derinimo stadijose. Tai yra ydinga praktika, neleidžianti pilnai atsižvelgti į mokslininkų bendruomenės patarimus. Ankstyvas mokslininkų ir ekspertų įtraukimas į sprendimų derinimo etapus (kur mokslinės ar ekspertinės žinios yra būtinos) didintų pasitikėjimą tarp mokslininkų ir užsienio politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų, gerintų sprendimų kokybę.

6. Organizuoti reguliarias ekspertines konsultacijas užsienio politikos formuotojams ir įgyvendintojams.

Atsakinga institucija: URM

Dalyvaujančios institucijos: LMT, MSI

Reguliarus ir sistemingas žinių ir įžvalgų apsikeitimas tarp mokslininkų ir užsienio politikos formuotojų ir įgyvendintojų padėtų integruoti mokslu pagrįstas rekomendacijas į sprendimų priėmimą (ypač klausimais, kurių pagrindą sudaro mokslinės žinios ar įžvalgos pvz., klimato kaita, bioįvairovės atkūrimas ir pan.). Tokios konsultacijos užtikrintų nuolatinį dialogą bei ilgainiui sukurtų pasitikėjimu ir bendru įdirbiu grįstus ryšius.

7. Parengti ir reguliariai atnaujinti užsienio auditorijai pritaikytą Lietuvos mokslo pasiekimų ir naujienų apžvalgą.

Atsakinga institucija: LMT

Dalyvaujančios institucijos: URM, ŠMSM

Siekiant užtikrinti nuoseklų ir strategiškai suderintą Lietuvos mokslo pristatymą tarptautinėje erdvėje, rekomenduojama parengti ir reguliariai atnaujinti anglų kalba parengtą informacinį (komunikacinį) paketą, skirtą Lietuvos diplomatams užsienyje. Toks paketas turėtų pateikti aiškias ir nuoseklias žinutes apie Lietuvos mokslo potencialą, prioritetines mokslinių tyrimų kryptis, svarbiausius pasiekimus, tarptautinį Lietuvos mokslininkų įsitraukimą bei bendradarbiavimo galimybes.

Centralizuotai parengta informacija padėtų diplomatams efektyviau pristatyti Lietuvos mokslo ekosistemą, užtikrintų nuoseklesnę komunikaciją tarptautinėje erdvėje ir padėtų išvengti fragmentiško ar nekoordinuoto Lietuvos mokslo reprezentavimo. Toks informacinis paketas galėtų būti reguliariai atnaujinamas (pvz., kas ketvirtį) ir naudojamas tiek dvišaliuose susitikimuose, tiek tarptautiniuose renginiuose, pristatymuose ar partnerių paieškos veiklose.

8. Įsteigti trumpalaikes stažuotes mokslininkams URM bei stažuotes diplomatams tyrimų institucijose.

Atsakinga institucija: URM

Dalyvaujančios institucijos: LMT, MSI

[Užsienio praktikos](#) (JK, JAV, Prancūzija ir kt.) rodo, kad tokios stažuotės ne tik įgalina mokslininkus, augina jų diplomatines kompetencijas ir sistemos pažinimą, bet ir mažina atskirtį tarp mokslininkų ir diplomatų. Stažuotės gali būti teminės (pagal tam tikrą mokslo sritį ar mokslinės ekspertizės reikalaujančias problemas) arba fokusuotis į geografinius regionus ar šalis.

Taip pat siūloma rengti veidrodines stažuotes tyrimų institucijose ar analitinės minties centruose diplomatams. Tokios stažuotės padėtų diplomatams gilinti žinias bei supratimą konkrečiose mokslo srityse, institucinius mokslininkų veikimo modelius bei iššūkius, su kuriais susiduria mokslininkai.

Stazuotės turėtų tiksliai apibrėžti galutinių rezultatų lūkesčius – probleminės srities sprendimo būdo išgryninimas, tikslinis mokslinių ar diplomatinių žinių komunikavimo įgūdžių ugdymas, aiškiai suformuluotos užduoties įvykdymas ir pan. Kasmet įsivertinus stažuotčių rezultatus, galima didinti jų skaičių pagal poreikį.

9. Išlaikyti mokslo ir inovacijų patarėjų pozicijas EIMIN, KAM, LRVK, ŠMSM, URM.

Atsakinga institucija: LRV

Dalyvaujančios institucijos: LMT

Beveik kiekviena [užsienio šalių praktikose](#) apžvelgta valstybė kelia sau tikslą plėsti MIP tinklus. Šio tinklo nauda yra universaliai pripažįstama tiek dėl geresnės tarpinstitucinės koordinacijos mokslo klausimais, tiek dėl sklandesnės komunikacijos tarp MSI ir valstybės institucijų. Dėl šių priežasčių LRVK ir rekomendacijoje minimose ministerijose, kurios veikia MD srityje, yra privalu išlaikyti MIP pozicijas. Šio tinklo pareigybėse taip pat galėtų atsirasti MD veiklų koordinavimo funkcija.

10. Stiprinti Lietuvos įsitraukimą į tarptautinius mokslo diplomatijos tinklus, organizacijas ir iniciatyvas, formuojančias globalią mokslo diplomatijos darbotvarkę.

Atsakinga institucija: URM, ŠMSM

Dalyvaujančios institucijos: LMT

Siekiant stiprinti Lietuvos mokslo diplomatijos kompetencijas ir tarptautinį matomumą, svarbu užtikrinti kryptingą Lietuvos dalyvavimą tarptautinėse organizacijose, tinkluose ir iniciatyvose, kurios formuoja tarptautinę mokslo diplomatijos darbotvarkę. Pagrindinės tokios struktūros yra tarptautinės organizacijos kaip *International Science Council* (ISC), *Geneva Science and Diplomacy Anticipator* (GESDA), neformalūs tarptautiniai mokslo diplomatijos tinklai, įskaitant globalų *Foreign Ministries Science & Technology Advice Network* (FMSTAN), *International Network for Governmental Science Advice* (INGSA) bei ES lygmens *EU Ministries of Foreign Affairs Science Diplomacy and Advice Network* (EMFASDAN).

Kryptingas dalyvavimas šiose iniciatyvose sudarytų sąlygas Lietuvai aktyviau prisidėti prie globalių mokslo diplomatijos procesų ir stiprinti Lietuvos matomumą bei įtaką tarptautiniuose politikos formavimo procesuose.

3.2.4 Diplomatinės mokslų stiprinimas

Antrosios MD dimensijos (diplomatinės mokslų) strateginis tikslas – diplomatinėmis priemonėmis didinti Lietuvos MTEPI tarptautiškumą – pritraukti partnerius, finansavimą, talentus ir prieigą prie infrastruktūrų, kartu didinant Lietuvos indėlį tarptautiniuose MTEPI projektuose. Žemiau pateikiamos rekomendacijos šiam tikslui pasiekti.

11. Formaliai priskirti MD funkciją diplomatomis prioritetingose šalyse.

Atsakinga institucija: URM

[Užsienio šalių praktika](#) rodo, jog MD veiklų priskyrimas konkrečioms asmenims užtikrina veiklų vientisumą ir lengvina koordinavimą. Siūloma prioritetingose šalyse (pvz., iš Šiaurės šalių regiono (NB8) ar Indijos ir Ramiojo vandenyno regiono¹⁰) skirti bent nedidelę (0.1 ar 0.15 etato) dalį MD funkcijoms atlikti. Vėliau šį skaičių vertėtų peržiūrėti ir plėsti atitinkamose prioritetingose ambasadose pagal poreikį. Dažniausiai tokią MD funkciją atlieka diplomatai, kurioje ekonominius klausimus, tačiau dažnai mokslo klausimai lieka formaliai neįtraukti į jų pareigybes, todėl kuriami vien asmeninio intereso pagrindais.

Pilotinėse ambasadose būtų sekamos mokslo diplomatinės veiklos, jų rezultatai bei vertinamas poreikis plėsti tokių ambasadų skaičių. Pilotinį modelį ir jo veiksnumą reikėtų reguliariai įsivertinti – siūlomas dviejų metų laikotarpis pilotiniam išbandymui su kasmetiniu veiksnumo vertinimu.

12. Atlikti Lietuvos dalyvavimo tarptautinėse mokslo organizacijose, programose, partnerystėse ir MTI peržiūrą mokslo diplomatinės ir užsienio politikos kontekstuose.

Atsakinga institucija: LMT

Dalyvaujančios institucijos: EIMIN, IA, ŠMSM, URM, MSI, STRATA

Siekiant tikslingai panaudoti ribotus Lietuvos išteklius ir sustiprinti mokslo diplomatinės poveikį, rekomenduojama peržiūrėti Lietuvos narystes tarptautinėse mokslo ir technologijų organizacijose, programose bei partnerystėse bei parengti jų žemėlapi. Jis turėtų apimti:

- kuriose tarptautinėse struktūrose Lietuva šiuo metu dalyvauja ir koku mastu;
- preliminarų dalyvavimo efektyvumo įvertinimą, atsižvelgiant ne tik į mokslinius rezultatus, bet ir į platesnį politinį, strateginį bei reputacinį kontekstą;
- identifikavimą sričių ar formatų, kuriuose Lietuvos dalyvavimas yra ribotos pridėtinės vertės;
- potencialių tarptautinių organizacijų ar iniciatyvų, kuriuose Lietuva šiuo metu nedalyvauja, bet galėtų turėti strateginį interesą, nustatymą.

¹⁰ Konkretūs prioritetai nustatomi remiantis Vyriausybės programa, URM patvirtintais strateginiais prioritetais, [Lietuvos Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono strateginėmis gairėmis](#) ir kitais tiksliniais dokumentais.

Toks orientacinis, sprendimų priėmimui skirtas žemėlapis sudarytų pagrindą kryptingam prioritetų nustatymui, dalyvavimo formų peržiūrai ir resursų konsolidavimui, stiprinant Lietuvos pozicijas tarptautinėje mokslo diplomatijos ir užsienio politikos erdvėje.

13. Stiprinti Lietuvos mokslininkų užsienyje įtraukimą į mokslo diplomatijos veiklas sukuriant Lietuvos diasporos mokslininkų kontaktų sąrašą.

Atsakinga institucija: LMT

Dalyvaujančios institucijos: URM, ŠMSM, MSI.

Siekiant stiprinti užsienyje dirbančių Lietuvos mokslininkų įsitraukimą į Lietuvos mokslo, inovacijų ir visuomenės gyvenimą¹¹, rekomenduojama sukurti savanorišku dalyvavimu grįstą Lietuvos diasporos mokslininkų kontaktų sąrašą. Prie šio sąrašo būtų kviečiami savanoriškai registruotis Lietuvos mokslininkai, dirbantys užsienio mokslo ir studijų institucijose ar tyrimų centruose. Kontaktų sąrašą administruojanti institucija (pvz., Lietuvos mokslo taryba) galėtų reguliariai arba pagal poreikį dalintis aktualia informacija apie Lietuvos mokslo ir inovacijų ekosistemos veiklas, administruojamas priemones, tarptautinio bendradarbiavimo galimybes, ekspertines užklausas bei kvietimus dalyvauti bendrose iniciatyvose.

14. Stiprinti užsienio mokslininkų, dirbančių ir dirbusių Lietuvoje, įtraukimą ir alumnų ryšių palaikymą.

Atsakingos institucijos: ŠMSM ir LMT

Dalyvaujančios institucijos: MSI, URM

Užsienio mokslininkai, dirbę Lietuvos mokslo ir studijų institucijose (įskaitant doktorantus, podoktorantūros tyrėjus ir kitus tyrėjus), sudaro svarbų, tačiau nepakankamai sistemiškai išnaudojamą Lietuvos tarptautinių ryšių ir mokslo diplomatijos potencialą. Rekomenduojama kryptingai burti ir palaikyti ryšius su šiais užsienio tyrėjais jiems dirbant ir baigus darbą Lietuvoje, formuojant aktyvią Lietuvos mokslo alumnų bendruomenę.

Tokie alumnai galėtų tapti ilgalaikiais Lietuvos mokslo ambasadoriais savo institucijose ir šalyse, prisidėti prie tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo, bendrų projektų inicijavimo, talentų pritraukimo ir Lietuvos mokslo bei studijų institucijų matomumo didinimo. Šiuo tikslu rekomenduojama sukurti savanorišku dalyvavimu grįstą užsienio mokslininkų alumnų kontaktų palaikymo mechanizmą, leidžiantį palaikyti reguliarią komunikaciją, dalintis informacija apie bendradarbiavimo galimybes, kvietimus ir strategines iniciatyvas.

¹¹ Projektu „Protų susigrąžinimo programos parengimas ir įgyvendinimas“ bei 2020 m. STRATOS tyrimu buvo stengiamasi suvokti mokslininkų emigracijos priežastis ir motyvus, ryšius su Lietuvos mokslo institucijomis, sugrįžimo galimybes ir kt. Lietuvai siekiant tapti patrauklesne talentams šalimi ir artimiau dirbti su diaspora bei alumnais, būtina šalinti kliūtis, kurios apsunkintų tokio tikslo praktinį įgyvendinimą.

Aktyvus alumnų ryšių palaikymas, remiantis gerosiomis tarptautinėmis praktikomis (pvz., Vokietija), leistų Lietuvai sistemingai stiprinti tarptautinį mokslo tinklą, didinti mokslo diplomatijos poveikį ir kurti ilgalaikę pridėtinę vertę be papildomų formalių struktūrų kūrimo.

15. Didinti Lietuvos mokslininkų įsitinklinimą tarptautinėse ekspertų grupėse, organizacijose, tinkluose.

Atsakinga institucija: URM

Dalyvaujančios institucijos: ŠMSM, LMT, MSI

Lietuvos mokslininkų dalyvavimas tarptautinėse ekspertų grupėse stiprina Lietuvoje vykdomų tyrimų matomumą ir jų indėlį sprendžiant globalius iššūkius, didina šalies įtaką formuojant įrodymais grįstą tarptautinę politiką ir prisideda prie mokslininkų kompetencijų bei tarptautinių ryšių stiprinimo. Tokiose grupėse formuojamos mokslu grįstos rekomendacijos, standartai ir darbotvarkės, kurios vėliau daro tiesioginį poveikį ES ir tarptautiniams sprendimams. Diplomatinis tinklas šiuo atveju gali atlikti tarpininko ir „navigatoriaus“ vaidmenį – padėti Lietuvos mokslininkams ir ekspertams orientuotis tarptautinių ekspertinių struktūrų gausoje, laiku informuoti apie kvietimus, kandidatavimo galimybes ir procedūras, taip pat sudaryti sąlygas tikslingam jų įsitraukimui. Toks sistemingas bendradarbiavimas leidžia ne tik išplėsti Lietuvos ekspertų įsitinklinimą, bet ir stiprina mokslo diplomatijos poveikį, nes mokslo kompetencijos tampa tiesiogiai integruotos į tarptautinius sprendimų priėmimo procesus.

16. Nuosekliai remti nuo autoritarinių režimų ir politinio persekiojimo nukentėjusius mokslininkus, sudarant sąlygas jų akademinės veiklos tęstinumui Lietuvoje.

Atsakinga institucija: URM

Dalyvaujančios institucijos: ŠMSM

Siekiant prisidėti prie demokratinių vertybių, akademinės laisvės ir mokslu grįsto tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimo, rekomenduojama toliau nuosekliai remti nuo autoritarinių režimų ir politinio persekiojimo nukentėjusius mokslininkus bei tyrėjus, sudarant jiems galimybes tęsti akademinę veiklą Lietuvos mokslo ir studijų institucijose.

Lietuva jau turi reikšmingos patirties šioje srityje – suteikdama veiklos galimybes Europos humanitariniam universitetui, taip pat sudarydama sąlygas Ukrainos ir kitų šalių mokslininkams tęsti mokslinius tyrimus Lietuvos institucijose. Šios iniciatyvos gali būti toliau plėtojamos, sudarant sąlygas tokiems tyrėjams įsitraukti į mokslinius projektus, akademinis tinklus ir tarptautinio bendradarbiavimo veiklas.

Toks požiūris prisidėtų prie akademinės laisvės apsaugos, stiprintų tarptautinį solidarumą mokslo bendruomenėje ir kartu padėtų įtvirtinti Lietuvą kaip valstybę, aktyviai remiančią demokratines vertybes ir atsakingą tarptautinį mokslo bendradarbiavimą.

3.2.5 Mokslo diplomatijai stiprinimas

Trečiosios MD dimensijos (mokslas diplomatijai) strateginis tikslas – naudoti mokslinį bendradarbiavimą kaip priemonę stiprinti Lietuvos tarptautinius ryšius su strateginiais partneriais ir formuoti Lietuvos kaip sumanios ir patikimos partnerės įvaizdį, palaikyti dvišalį dialogą sudėtinguose ar naujuose kontekstuose (pvz., globalių iššūkių sprendimai). Žemiau pateikiamos rekomendacijos šiam tikslui pasiekti.

17. Įsteigti dvišalių mokslo atašė pareigybes Lietuvos strateginių partnerių valstybėse.

Atsakinga institucija: ŠMSM ir URM

Tarptautinė praktika rodo, jog efektyviausias būdas gilinti mokslinį bendradarbiavimą tarp valstybių yra turėti specializuotus pareigūnus ambasadose. Šiuo metu Lietuva neturi nė vieno dvišalio mokslo atašė pareigūno. Pagal galimybes, poreikį ir rezultatus, mokslo atašė tinklą galima pradėti nuo 1-3 pareigybių prioritetinėse šalyse (pvz., Vokietijoje ir JAV), o ilgainiui plėsti į kitas ambasadų ar didinti pareigybių skaičių prioritetinėse atstovybėse. Tokiu būdu galima užtikrinti tolygų darbo krūvio pasiskirstymą ir kokybišką mokslo informacijos perdavimą diplomatams ir sprendimų priėmėjams.

18. Kurti ir palaikyti Lietuvoje reguliarią tarptautinę mokslo diplomatijos diskusijų erdvę, skatinančią ekspertų, politikos formuotojų ir mokslo bendruomenės dialogą strateginėmis mokslo diplomatijos temomis.

Atsakinga institucija: LMT, URM ir ŠMSM
Dalyvaujančios institucijos: MSI, verslas

Siekiant nuosekliai stiprinti Lietuvos matomumą, reputaciją ir kompetenciją mokslo diplomatijos srityje, rekomenduojama plėtoti reguliarią tarptautinę mokslo diplomatijos diskusijų erdvę, suburiančią Lietuvos mokslo diplomatijos ekosistemos veikėjus, užsienio partnerius, tarptautinių organizacijų atstovus.

Tokia diskusija galėtų būti 2025 m. LMT, kartu su URM ir ŠMSM, organizuotos Tarptautinės mokslo savaitės tąsa. Tai sudarytų sąlygas aptarti strateginius nacionalinius, regioninius ir ES mokslo, technologijų ir inovacijų politikos klausimus, keistis gerosiomis praktikomis, stiprinti tarpinstitucinį dialogą ir kurti naujas partnerystes. Reguliarus tokios iniciatyvos veikimas leistų Lietuvai sistemingai formuoti savo vaidmenį ir naratyvą mokslo diplomatijos srityje, prisidėti prie tarptautinių darbotvarkių formavimo bei palaipsniui įtvirtinti Lietuvą aktyvią mokslo diplomatijos lyderę.

19. Skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą tarptautiniuose MTEPI projektuose pasitelkiant mokslo diplomatijos priemones.

Atsakinga institucija: EIMIN ir IA

Dalyvaujančios institucijos: ŠMSM, LMT, URM, MSI

Siekiant didinti Lietuvos konkurencingumą tarptautiniuose MTEPI projektuose ir įsitvirtinti aukštos pridėtinės vertės bei lūžio technologijų tiekimo grandinėse, rekomenduojama nuosekliai stiprinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą tarptautiniuose projektuose ir MTI, aktyviai įtraukiant technologijų perdavimo ir komercializavimo kompetencijas. Tai apima mokslo, inovacijų ir ekonominės diplomatijos priemonių derinimą, siekiant sujungti Lietuvos mokslo ir studijų institucijas, technologijų perdavimo biurus, verslo subjektus ir startuolius su strateginiais užsienio partneriais.

Praktiniu lygmeniu siūloma aktyviau į mokslo diplomatijos veiklas įtraukti Inovacijų agentūros koordinuojamą komercijos atašė tinklą, URM diplomatinį tinklą ir technologijų perdavimo ekosistemos dalyvius (pvz., inovacijų centrus, klasterius).

Toks koordinuotas veikimas sudarytų sąlygas kryptingai identifikuoti tarptautines partnerystes, formuoti bendrus MTEPI konsorciumus, skatinti technologijų licencijavimą ir tyrimų rezultatų komercializavimą. Tai leistų efektyviau išnaudoti jau veikiančias tarpsektorinio bendradarbiavimo praktikas (pvz., kosmoso ar kitose prioritetinėse srityse), didinti Lietuvos dalyvavimą tarptautinėse programose, tokiose kaip „Europos horizontas“, ir kurti ilgalaikę ekonominę bei technologinę pridėtinę vertę.

20. Nuosekliai tęsti ambasadų metinių veiklos planų derinimą su mokslo ir studijų institucijomis mokslo diplomatijos veiklų srityje.

Atsakinga institucija: URM

Dalyvaujančios institucijos: MSI, LMT

Siekiant užtikrinti kryptingą ir rezultatais grįstą mokslo diplomatijos veiklą, rekomenduojama ambasadoms, rengiant metinius veiklos planus, toliau sistemingai derinti planuojamas mokslo diplomatijos iniciatyvas su mokslo ir studijų institucijomis. Toks derinimas sudarytų prielaidas iš anksto identifikuoti bendrus prioritetus, planuoti koordinuotas veiklas ir projektus bei užtikrinti jų tęstinumą. Tai padėtų pereiti nuo pavienių iniciatyvų prie ilgalaikių, strategiškai pagrįstų partnerystėjų, efektyviau išnaudoti turimus diplomatinis ir akademinis išteklius. Atsižvelgiant į skirtingą ambasadų akreditacijos šalių kontekstą ir praktines galimybes, mokslo diplomatijos veiklų apimtis ir stebėsenos rodikliai turėtų būti taikomi lanksčiai, užtikrinant realistišką ir proporcingą vertinimą.

3.2.6 Diplomatinės mokslo stiprinimas

Paskutinės, ketvirtos MD dimensijos strateginis tikslas: skatinti Lietuvos mokslo ekosistemą veikti tarptautinėje erdvėje strategiškai ir konkurencingai, taikant „diplomatinis“ įrankius (tinklaveiką, derybas, atstovavimą), kartu užtikrinant tyrimų saugumą, mokslo atvirumą ir institucijų atsparumą. Žemiau pateikiamos rekomendacijos šiam tikslui pasiekti.

21. Atnaujinti [tarptautinį bendradarbiavimo moksle žemėlapi](#).

Atsakinga institucija: LMT ir ŠMSM

Dalyvaujančios institucijos: URM, EIMIN, STRATA

Interaktyvus žemėlapis, kuriame būtų pateikiama bei nuolatos atnaujinama informacija apie bendradarbiavimo galimybes, esamų ryšių ar grėsmių mokslo ir tyrimų srityse, palengvintų mokslininkų apsisprendimą dėl bendrų projektų vykdymo su užsienio šalimis. Panašaus pobūdžio žemėlapis jau egzistuoja, tačiau šiuo metu yra neveiksnius ir neatnaujinamas nuo 2020 m. Šį žemėlapi vertėtų išplėsti, bendradarbiaujant su EIMIN, ŠMSM ir URM, bei atnaujinti. Informacija, susijusi su diplomatiniais santykiais, žinomomis grėsmėmis, prioritetiniais bei strateginiais partneriais, padėtų mokslininkams greičiau priimti sprendimus dėl bendradarbiavimo ar projektų vykdymo galimybių. Rizikos kategorijos turi būti aiškiai apibrėžtos (pvz.: politinė, technologinė, reputacinė, tyrimų saugumo¹² ir t. t.). Panašaus pobūdžio interaktyvus žemėlapis egzistuoja ir Suomijoje – Lietuvos ekspertų dažnai vertinamas kaip itin naudingas sprendimų palaikymo ir priėmimo įrankis.

Ekspertinių interviu ir diskusijų metu dalyviai iš skirtingų institucijų pabrėžė, jog partnerysčių duomenų bazės sukūrimas įgalintų MSI ir mokslininkus greičiau reaguoti į gaunamus pasiūlymus. Taip pat buvo kalbama apie įvairių institucijų individualias pastangas sukurti savas duomenų bazines. Šios individualios iniciatyvos yra pagirtinos, nors šiuos resursus efektyviau būtų galima panaudoti minėtajam žemėlapiui atnaujinti. Toks įrankis būtų prieinamas visiems bei nebūtų ribojamas individualios institucijos turima informacija.

¹² Atsižvelgiant į ŠMSM Mokslinių tyrimų saugumo gaires.